

TERAPEÛTICA CASOLANA

Joan CASULÀ I VILANOVA

Senyores, senyors, amics: En primer lloc, perdoneu si les nostres paraules no arriben a assolir la categoria que mereix l'ocasió. No som doctors en Medicina.

Mes, si se'ns diu que la Medicina, o el pensament mèdic, té l'inici en el mateix origen de l'home... potser haurem encertat en escollir el tema de TERAPEÛTICA CASOLANA en comprometre'ns a prendre part en les Jornades d'Història de la Medicina a la Garrotxa. Perquè, el que anem a tractar, és possible, sigui una reminiscència del que debien ésser aquells orígens.

Si expliquem que -encara no fa molt temps- les crema-des i ferides a la pell -per a netejar-les i fer pellejar- s'usava l'Ungüent d'en Gaburra, fabricat amb una fórmula que ell tenia, a base de greix de gallina i altres ingredients... us notariem un rictus d'incredulitat a la cara. En Gaburra era un olotí qual nom era Bartomeu Coll i Taberner...

Si diem que tenia anomenada -fins més enllà de la nostra Comarca- l'Ungüent de l'esport, que manipulava el qui, llavors, regentava el tal café, En Florenci Vinaixa, és lògic que, les curacions logrades, no us les creieu...

Si referim que la cura d'una amigdalitis es lograva a mesura de fregar, un mateix o la persona que tractava d'allenjar-nos, L'Apòfisi Estiloide Cubital, en la part del palmell, amb el fregadís del dit polze, no sé que pensareu de nosaltres...

I no diem res si ens fem amb les torrades de pa remullades amb vinagre i empastifades de Mostassa, que se'ns posaven a la planta dels peus, ben lligadetes per no perdre-les per dintre el llit, i que calmaven tot estat febrós... o allò de trencar les pulmonies... o els emplastres de farina de llinet... o les untures de sagí...

Quan de petits, ja ben entrada la primavera, "que la sang altera", eren corrents les erupcions a la cara i cos... llavors, al capvespre, anàvem, amb la nostra mare, a rentar-nos les parts afectades -i a beure'n alguns vasos-d'aigua de la Font de la Puda, camí de Sant Roc per la part adjacent al ferrocarril, aigua de grans qualitats sulfuroses...

I l'aigua de la Font de Les Tries? Encara molts recordem el carret que repartia càntirs pels carrers d'Olot... en Fontseca. I, encara ara, són molts els olotins que la van a cercar aquella aigua de propietats diurètiques... Aquestes teràpies, ens les creiem nosaltres perquè en fórem, en aquells temps "pacients"... protagonistes...

Ara les escolteu amb un senzill somriure condescendent...

Per això hem optat parlar-vos de Terapèutica Casolana, basant-nos amb documents que guarda l'ara ja oficialment reconegut Museu-Biblioteca "Arxiu Casolà". Es a dir, del que ressenyarem a continuació en tenim prova escrita amb "lletres de motlle"...

* * * *

Uns documents fan referència al Còlera. Aquella horrosa epidèmia que arriba a Europa en 1832; que només del març a l'octubre causa, a París, uns 18.400 morts.

Que arriba a la nostra Península, per Portugal, en 1833. A Olot ens arribà (segons Paluzie) per l'agost del 1854; immediatament s'organitzà, a l'Hospici, un hospital complementari, una Junta de Sanitat de la que en formen part dos metges (un d'ells el propi Alcalde) dos apotecaris, i alguns paisans. El 14 de setembre s'iniciaren unes Pregàries Públiques i surt del Santuari l'autèntica imatge de la Verge del Tura. En l'Hospital de Sant Jaume (ara Comarcàl) és de citar l'exemplar abnegació dels Germans de la Caritat i es retreu el fervorós zel del Germà Josep. Es parla de 400 defuncions. Però el 7 d'octubre del mateix any es declara oficialment extingida l'epidèmia. Es diu que l'epidèmia, que entrà procedent de França, s'esten per

Sant Joan les Fonts, La Canya, i passa a Olot al barri de Sant Miquel i carrers de la Vila vella i que, sigui per les oracions o pels medicaments, s'atura a la plaça Major. En acció de Gràcies per tal prodigi es bateja un dels carrers adjacents a la Plaça, amb el nom de Sant Roc (advocat contra la pestilència) al qui el poble dispensa una particular veneració.

Quins medicaments s'empraven per a combatre l'epidèmia?

Heu-ne ací un: Prendrà el pacient tres xicres d'oli espaiant, una de l'altre, vuit o deu minuts. Transcorregut un quart d'hora des de l'última presa, o abans si el malalt ha començat a vomitar, beurà un vas d'aigua calenta, abundantment, fins que es trenqui el vòmit. El vòmit s'excitarà introduïnt a la gargamella una ploma d'au remullada amb oli. Quan els vòmits hagin cansat el pacient, els trencarà bevent un bon vas d'aigua freda, i, al poc, prendrà una tassa de brou gustós, i ben calent, procurant que estigui fet a base de vaca, gallina, molts cigrons i menta. Al cap d'una hora prendrà, el pacient, un petit vas de vi de la terra i molta aigua freda. Cada dues hores repetir el "menú".

Aquesta "dieta" durarà dos o tres dies, fins que la llengua quedi neta i vermella. Llavors seguirà amb la sopa, matí, tarda i vespre cuidant, sempre, d'iniciar-ho amb un vas de vi. Així sis o vuit dies. Llavors menjarà normalment, menys formatge, llet i mantega de Flandes.

I acaba senyalant: Observant estrictament aquest règim, és quasi impossible recaure:.

Són inútils i perjudicials, les sagnies, sangoneres, sinapismes, manxiules, rajoles calentes, friccions, sudorífics, i tota classe de remeis antiflogístics i afeblidors; però sí es poden usar les botelles d'aigua calenta, ben tapades i embolicades amb una "bayeta" quan es noti excelsiu refredament i als peus del malalt.

També se'ns parla d'un remei dit Polvos de les Vibores procedents dels pobles occidentals de la província de Múrcia, lloc on es prodiga l'escurçó. La Viborera també prenia el nom de Aristolòquia.

Era corrent, així mateix, una Aigua Anticolèrica: Es posaven uns dos dits d'aigua corrent en un vas regular i s'hi afegia una culleradà del líquid de la botella. Aquest líquid es composava a bas d'Aigua Natural i Acid Sulfúric en la proporció de dos grams i setenta cinc centèssimes de l'Acid considerat en estat de puresa absoluta, per tres dracmes d'aquella (Vegi's el Diario de Barcelona del 5 de setembre del 1834). El dracma, com l'escrúpol i el gra són mesures farmacèutiques.

Tot això consta en el Manual de Métodos curativos del Cólera-Morbo, imprès en la Impremta de J. Rubió, any 1834. Es un llibret de 80 pàgines de 10x7'5 cm.

L'altre document sobre el Cólera, té dues vessants d'interès. La primera per contenir teràpies més modernes sobre tal malaltia. Per exemple: ens diu que les emanacions animals gaudeixen de propietats preservatives. Parent Duchatelet conta que, durant les epidèmies de cólera, la Petite Villette, prop de Montfaucon, on es trobava l'escorxadó de cavalls inútils perdé un habitant sobre 169, mentre que la Grande Villette, que es troba lluny, en perdé un sobre 60. Ni un sol individu dels que es dedicaven a sacrificar els cavalls a Montfaucon es va sentir indisposat. I entre els 154 obrers empleats en la fabricació de la Poudre o Femta, cap d'ells va morir del cólera. També descriu els Tractaments preservatius, els Premonitoris i els del Període Algí. Es tracta d'un Tratado Teórico-Práctico del Cólera-Morbo-Epidémico por S.B. Casas, Doctor en Medicina i Partos de la Facultad de París, ex-médico del Hospital Militar de Versalles. El llibret té un centenar de pàgines de 22x16 cm. I, el més important: està editat a Olot, la nostra ciutat, en 1865 i en el Prefacio datat a Olot el 2 d'octubre del 1865, diu en cert moment: Desde la epidemia de 1854, no ha parecido ningún libro ni opúsculo serio sobre esta enfermedad, y en cuanto a la muchedumbre de folletos que ha producido la epidemia actual, debe considerarse su publicación como otra nueva calamidad que viene añadir sus efectos desastrosos á los del cólera, pues basta leer algunas páginas de esos folletos, para convenirse de que solo tienen por objeto especulaciones más o menos vergonzosas". La impremta que va editarlo fou Impren-

ta y Libreria Olotense. (1859-1866).

Aquests documents dels que hem parlat els trobarem en cases particulars, que demostra que no tota la Terapèutica Casolana era individual, sinó que es transmetia d'una família amiga a una altra o de poble a poble. Poseïm en el nostre Arxiu cartes amb fórmules medicinals, químiques per tintar filats de llana, per fabricar licors i tinta per escriure, interurbanes.

* * * *

Referent a això últim, un dels cassos més curiosos, i fins extraordinaris, és el d'un olotí, de nom Lluís Sayol Albert que, ell, es titula "aficionat a la Ciència de Medicina" que el 1901, i editat a la Imprempta i Llibreria de Joan Bonet llença a la llum pública un opuscle, amb el títol de Eficàs remey per lo Pahidor. Aquest senyor ho fa "á instancia d'algunes persones que, habent seguit els seus consells, s'han guarit. Li cap el plaer de dedicar el llibret á quants sofreixen del paidor, tant amics com enemics".

Diu que, amb l'ajuda de Sant Antoni de Pàdua - el Paduano diu ell- que és el qui li ha imbuït la fórmula del tractament, si un s'hi encomana, essent d'ell sincer devot, pot veure's, a no tardar, guarit de les dolences.

Despotrica del bicarbonat de sosa "altament perjudicial"; o si no "proveu d'aplicar-lo a la neteja dels objectes de metall, com candeleros de plata i coure, mesclat amb aigua l'empasteu als referits objectes i, al esser secs, els fregueu i observeu com se n'ha emportat, ó millor dit rosegat, tota la porqueria que tenien, deixan-los lluent com el mirall. I que reportaria la continuació del bicarbonat al nostre ventre...? Arribaria a pelar nostres budells, ocasionant en ells llagues, foradant-los, passant per ells els aliments no digerits i, com no podrien pahirse, a passos agegantats os vindria sens remisió la mort, com son innombrables les victimes que han causat el bicarbonat de sosa ó sigui el polvos d'en Benito, que diuen aquí á Olot".

Proposà el següent remei: "Llimpieu vostre còs amb alguna purga suau; en dejú beureu dos cullarades (de les

de metall, en quines hi menjeu l'escudella) plenes d'aigua; a la mitja hora... altre cullerada, i altre, i altre... cada mitja hora fins al moment que us assenteu a la taula per a dinar. Dinar. Si per cas no heu depositat encara, per la tarda continueu la mateixa tareya, durant tres dies més, i si es continua malament podreu prendre la purga que us digui el metge. De tant en tant, entremig del dinar, mengeu alguna clovia de seba crua, puig que es laxant. Per amorosir els budells, recomana prendre llet de vaca. Ja haureu observat -diu- que tenint llet en una ampolla, al buidarla en altra, queden les parets de dita ampolla entelada, el mateix que si, amb un pinzell li haguessen donat una capa de color blanc, doncs, així mateix, cada cop que bebeu un glop de la referida, us poseu una capa més a la vostra budellada i, la continuïtat d'aquestes capes grassiolentes, os porta al terreny de tenir amorosits els conductos per ahont deuen de passar vostres aliments.

Es bona per el ventrell la mel. Al hivern os feu una torradeta empestada de mel. Les pomes, tant crues com cuites, millor les cuites".

El tal fulletó tenia un preu: A Olot 60 cèntims i fora d'Olot, 75 cèntims. La meitat de la venda d'aquest llibret o tractament, se repartirà en forma d'almoyna per els pobres y establiments benèfichs.

El Senyor Sayol era nascut a Olot el 26 d'abril del 1846. L'opinió dels que recorden la figura deien que de cap manera es veien en cor de judicar si això ho podia escriure seriament, o si era simplement una broma de força mal gust. Sayol, no té molt bona opinió dels metges, diu: Ja feien bé els antics en ses dolències d'usar remeys d'escullides herbas é infusas amb l'element natural que Déu ens ha proporcionat L'AIGUA CLARA que almenys si no ens curava prompte, ho feya gradualment, y no tingueu pas por qu'els mateixos metges, aquells que a menut os recepten, qu'ells facin cap mena de gasto a cal apotecari; n'he conegut algun que abans de medicamentar individuo de la sua familia, el deixar sufrir fins que el mal habia fet son curs.

Jo he ohit, -continua- á més d'un metge que renegava

de la Medicina, sa carrera, i fins us diré que certa tarda,
que ambdós passavam enfront del cementiri, jo vaig resar
ab ell un Pare-nostre per els difuns de la familia de cada
cual. I després ells anyadí: are diemne altre per els que,
tot fent jo provas, he conduït á aquest Sagrat Lloc.

· Perdó, Doctors!!!!